

Kamerater! Kjære representantskap!

I forrige uke var jeg på Askøy utenfor Bergen. På besøk i en barnehage, et sykehjem, en industribedrift og en inkluderingsbedrift.

Der møtte jeg slike folk som fagbevegelsen er full av! Engasjerte medlemmer og tillitsvalgte, som gjør oss til noe mer enn en vanlig organisasjon. Det som gjør oss til en mangfoldig bevegelse.

En bevegelse av folk som vil noe mer, som drar i samme retning, mot et felles mål om godt samfunn, et trygt samfunn, et inkluderende samfunn.

Jeg har sagt det fra denne talerstolen før. Vi er en bevegelse som er bygget på fellesskap. På møtet mellom folk. Ute på arbeidsplassen. I kantina, på klubbkontoret, ved kaffemaskinen.

Det er det som gir oss styrke. Det er det samholdet, og den styrken som gjør at vi kan være stolt og stå rak. Som gjør at de som vil splitte vår flokk, ikke lykkes. Fordi, som vi sang i sted, vi står sammen, under faner og flagg.

På Askøy fikk jeg klare tilbakemeldinger om hva som er viktig for folk. Det er hele, faste stillinger, nok folk på jobb, god velferd og kamp mot ulikhet. Det er at også de med lavest lønn skal ha økt kjøpekraft. At vi må løfte hele laget, ikke bare noen få!

Det er selve kjernen av LOs politikk. Rettferdig fordeling og ei lønn å leve av. Det er derfor vi er her i dag. Så enkelt er det faktisk. Det er vår jobb å sørge for at arbeidsfolk får sin del av kaka!

Kamerater!

Da jeg sto på talerstolen her for ett år siden, var det ingen som kunne forutse hva som lå foran oss. Det var 22. februar og to dager senere skulle Europa på ny bli rammet av storkrig.

Nå har flyalarmene gått sammenhengende i ett år. De menneskelige lidelsene er ufattelige. De materielle tapene enorme. Millioner er tvunget på flukt. Ukraina og det ukrainske folk rammes hardt, krig er ensbetydende med død, ødeleggelser, frykt og lidelse.

Det ukrainske folk står i front og må betale den dyreste prisen. Men krigen rammer oss alle. ringvirkningene er dramatiske for millioner av mennesker - også utenfor Ukraina: Økt sult, økt ulikhet, elendighet og frykt.

Ukraina og Russland står for over 30 prosent av verdensproduksjonen av hvete. Prisene på landbruksprodukter begynte å stige umiddelbart etter Russlands invasjon av Ukraina, i hele verden. Og energi ble dyrere og dyrere. Alt dette veltet over på den norske økonomien.

Vi fikk en prisvekst vi ikke har sett maken til siden 1988. Det var en prisvekst vi ikke hadde kontroll på, men likevel møtte Norges Bank prisveksten med renteøkninger, som etter LOs mening har vært for mange.

Trygg økonomisk styring er en viktig del av den norske modellen, og frontfagsmodellen forutsetter det. Det legger til rette for at partene kan ta seg av lønnsveksten på en ansvarlig måte og vi unngår såkalte lønns-pris-spiraler.

Men det er faktisk sånn at vedvarende lønns-spiraler, som sentralbanken er så redd for, faktisk ikke kan skje uten en lønnsvekst som er høyere enn prisveksten.

I går fikk vi fasiten. Mens prisveksten var på 5,8 prosent i fjor, var lønnsveksten bare 4,1 prosent. Det betyr at flertallet av arbeidstakerne faktisk fikk reallønnsnedgang i fjor.

Når det gjelder renta så har vi i LO advart mot for hyppige og aggressive renteøkninger.

Men jeg registrer nå at stadig flere gir støtte til LO og vår sjeføkonom Roger Bjørnstad, etter at han har gått i spissen og advart Norges Bank mot å være for opptatt av inflasjon og ikke tilstrekkelig opptatt av sysselsetting, når renta settes.

For oss i LO handler dette om vårt DNA – Hvorfor vi er til.

- Arbeid til alle er jobb nr 1
- Full sysselsetting er fortsatt målet.
- Den norske modellen gjør det mulig.

Arbeidsledighet må aldri brukes som et politisk verktøy i den økonomiske politikken

Rentesettingen til Norges Bank legger føringer for hele den økonomiske politikken og legger også press på legitimiteten til frontfagsmodellen.

For folk flest legger faktisk sentralbanken stein til byrden. Økte energi- og matvarepriser gjør at mange får dårligere råd. Og så legger sentralbanken unødvendige rentekostnader på toppen av det.

Hadde det ikke vært for regjeringens strømstøtte, som ble forbedret i forrige uke, så hadde dette oppgjøret faktisk blitt enda vanskeligere. Vi vet at strømstøtta bidro til at folks økonomi var litt lettere å håndtere i fjor.

Og det er en stor sannsynlighet for at den bidrar til å holde prisveksten nede også i år. Men det viktigste er at strømstøtten gjør strømregningene enda mer forutsigbare enn de har vært, også når strømprisene svinger, slik de har gjort i vinter.

Kjære representantskap!

Prisøkningene reduserte det husholdningene hadde å rutte med, med over fire prosent fra andre til tredje kvartal i fjor. Noen merker dette mer enn andre. De som ikke nødvendigvis har råd til sjokoladepudding i handlekurven.

Det er familiene med lavest inntekt som rammes hardest av prisveksten og den økte utryggheten om egen økonomi. Selv om alle merker at handlekurven har blitt noe dyrere, så bruker husholdningene med lavest inntekt en større del av inntekten på mat, strøm og andre nødvendighetsvarer.

Det gjelder særlig de familiene som ikke har rom til å skjære ned. De som ikke har hatt muligheten til å spare penger under pandemien, men kanskje mistet jobben og måtte klare seg på dagpenger. De som jobber deltid, i midlertidige stillinger, som må jakte ekstravakter.

LO har lenge vært bekymret for de av oss med aller lavest lønn, hvor lønna ikke har holdt tritt med prisene i tiåret fram til 2022. Og husk at dette var i en periode med lav rente, billig strøm og lav prisstigning.

Dette er de som ikke har kunnet følge bankøkonomenes råd om å opprette en bufferkonto, og som betaler regningene sine med hjertet i halsen. Tenk hvor vanskelig de har det nå, når prisveksten er høyere enn på 30 år.

Men dessverre er det sånn at mange av de som tjener aller dårligst ikke er medlemmer i en fagforening. Det betyr at de ikke omfattes av en tariffavtale – og dermed ikke drar nytte av lavlønnsstilleggene som vi krever i lønnsforhandlingene.

Det er ikke alle som opplever å bli løftet i flokk!

Dere,

Det er faktisk ingen andre enn LO som tar ansvaret med å løfte de laveste lønningene. Hvert eneste år presser vi på motvillige arbeidsgivere om å prioritere lav- og likelønn. Hvert eneste år drar de føttene etter seg.

Hvert eneste år løfter vi store grupper i flokk!

Og vi vet at lavlønnstilleggene virker. Tall fra SSB bekrefter at de som tjente aller minst faktisk fikk en høyere lønnsvekst enn de ellers ville fått. Takket være gode lavlønnstillegg.

Nettopp fordi vi, hvert eneste år, løfter i flokk!

Gode venner!

Skal vi fortsatt ha relativt små forskjeller i Norge, må de laveste lønningene opp. Det betyr at enda flere lavlønte må organiseres og få tariffavtale.

Det krever faste, hele stillinger og tydelige partsforhold i arbeidslivet. Løsarbeid, innleie, flere ledd i kontraktskjeden og outsourcing i virksomhetene undergraver dette. Og – husk dette når dere er ute og snakker med medlemmer.

Vi har en regjering som forstår dette – som leverer politikk på løpende bånd som bidrar til å motvirke dette.

- Den generelle adgangen til midlertidige ansettelse er fjernet
- Retten til heltid er styrket
- Norgesmodellen for et seriøst arbeidsliv er påbegynt
- Innstrammingene i innleiebestemmelsen er vedtatt
- Det er levert flere konkrete handlingsplaner mot sosial dumping
- Vi har fått norsk lønn i norske farvann
- Og klargjøring av arbeidstakerbegrepet!

Politikk som vi har bedt om – og politikk som er levert og betyr noe for folk.

Politikk som bidrar til å styrke det organiserte arbeidslivet, heve gulvet, gjøre arbeidslivet bedre for de som ikke sitter i trygge, faste stillinger. Det er politikk som vil bidra til at mange av de som i dag tjener dårligst, får ei lønn å leve av.

Og vet dere hva. Dette kan ikke gjentas for ofte. Dette leveres av en regjering som jobber med oss, ikke mot oss. En regjering som vet hva som trengs for å styrke det organiserte arbeidslivet.

Slik at jobben som dere gjør ute på arbeidsplassene skal bli litt enklere.

I dag går startskuddet for årets lønnsoppgjør - eller skal vi kanskje heller si tjuvstarten – for det offisielle startskuddet går vel ikke før vi overleverer kravene på Majorstua om en måneds tid.

Men den jobben vi starter på i dag, den er ikke over når vi går ut fra NHO eller Riksmekleren, forhåpentligvis med en enighet. For den jobben vi starter på her i dag, er ikke fullført før alle de tusenvis av lokale forhandlinger er fullført til høsten en gang.

Når vi setter oss ned med NHOs forhandlingsdelegasjon er det omtrent en tredjedel av lønnsmassen vi forhandler om. Resten er det de lokale tillitsvalgte som har ansvar for. Deres folk som sitter land og strand rundt, klar til å forhandle

Og jeg må få si at mange tillitsvalgte er skikkelig flinke. De presser arbeidsgiver der det er rom for det, og tar ansvar der det er behov. Det viser de til fulle, hvert eneste år.

Lønnsoppgjøret handler om at vi skal ha vår del av kaka! Vi jobber ikke for at arbeidsgiverne skal legge all verdiskapingen i madrassen heller.

Men dessverre er det det som har skjedd det siste året. Kapitaleierne i industrien har stukket av med mer av verdiskapingen. Mindre av verdiskapingen har blitt lagt igjen i lønningsposen til de ansatte.

Et viktig prinsipp for frontfagsmodellen – det er ikke mange steder man kan snakke om den og få anerkjennende nikk fra forsamlingen – er å sikre en jevn fordeling av verdiskapingen til kapital og arbeidskraft.

Men, gode venner, det siste året er det faktisk det motsatte som har skjedd. Kapitaleierne har stukket av med mer av verdiskapingen enn tidligere. Den såkalte lønnsandelen har blitt mindre.

I de siste ti årene var den i gjennomsnitt på 83 prosent i industrien.

Det betyr at av 100 kroner skapt i verdier i bedriftene, gikk 83 kroner til lønn og 17 kroner til overskudd.

I fjor var lønnsandelen nede på 78 prosent. Det betyr at det går godt i bedriftene – men overskuddet har kommet eierne til gode. Ikke de ansatte. Og sånn kan vi ikke ha det – ikke over tid.

Det skal jeg love dere at jeg kommer til å fortelle til Ole Erik Almlid når i møtes på Næringslivets hus om en måneds tid.

Vi har alltid klart å rette opp disse skjevhetene. Frontfagsmodellen har over tid fungert som forutsatt. I industrien har vi faktisk klart å holde skansen, der er fordelingen jevn over tid, men i andre næringer, og da særlig i tjenestenæringene, har arbeiderne – og forbrukerne – faktisk tapt siden 1980-tallet.

Næringer hvor eierne har stukket av med stadig mer av verdiskapingen, og de ansatte og forbrukerne står igjen som tapere.

Ta hotellene, for eksempel, hvor det ble streik i 2016 nettopp fordi medlemmene der hadde blitt hengende etter i forhold til andre grupper. De som jobber på hotellene er blant de som tjener aller mist, mens eierne sitter igjen med gevinsten.

Noen av våre aller rikeste eier landets største hotellkjeder.

Eller ta dagligvarehandelen hvor prisene fortsetter oppover, uten at vi helt vet hvem som tar ut avansen. Vi vet bare at det ikke er de ansatte!

Så er det viktig for meg å understreke at det ikke er vi – fagforeningene – som har sviktet! Vi har gjort jobben vår i frontfagsmodellen. Vi har vist ansvar.

Mitt budskap til eierne er derfor: Disse overskuddene må i større grad komme de ansatte til gode.

Gode venner!

Måten vi forhandler lønn på i Norge gir betydelige gevinster, nemlig et kompetent og omstillingsdyktig næringsliv. Men gevinsten av dette, overskuddet, hentes ut av kapitaleierne i store deler av næringslivet som følger etter frontfaget, i stedet for å bli fordelt slik det er ment.

Mellom arbeid og kapital.

Og stadig flere av disse kapitaleierne finner ut at når de har samlet seg nok millioner på bok, så har det blitt for dyrt å bo i Norge. Så de flytter til Sveits.

Noen tjener milliarder på private barnehager, med offentlig støtte, men tar med seg pengene til en bankboks i Alpene.

Tenk dere det. De er for rike til å bo i Norge.

De vender ryggen til det samfunnet som har tjent dem godt. Det provoserer noe voldsomt!

Dere,

Det siste drøye året har vi sett at frontfagsmodellen utfordres fra enkeltgrupper som ønsker økt lønn, uten tanke på at det kan på bekostning av andre grupper. Men skal en gruppe ansatte i en sektor prioriteres, så må en annen gruppe nedprioriteres.

Måten vi forhandler om lønn på i Norge bidrar til fordeling og det løfter store grupper av ansatte i privat og offentlig sektor. Resultatet er et samfunn med høy yrkesdeltagelse, små forskjeller og tillit.

Hvis dette utfordres av at enkeltgrupper med høy forhandlingsmakt ønsker å bryte ut, forvitrer hele den norske arbeidslivsmodellen.

Men samtidig må vi passe på at alle grupper og alle sektorer får dra nytte av økt verdiskaping. Det kan ikke være sånn at enkelte grupper trekker fra, det skaper økt ulikhet og vil i sin tur bidra til å svekke oppslutningen om frontfagsmodellen.

Fasit fra i fjor kan tyde på at nettopp dette har skjedd.

Blant annet er jeg bekymret for den manglende lønnsveksten i kommunal sektor. Tre år på rad har kommune-ansatte vært lønnstapere – og blitt hengende etter i lønnsvekst. Det er en utvikling som ikke kan fortsette.

Det er flere grunner til at dette skjer. For det første er kommunesektoren blant de sektorene som er flinkest i klassen til å overholde rammene som legges i lønnsoppjøret. For det andre er det en ressursknapphet i kommunale velferdstjenester.

For det tredje ser vi at mye av lønnsveksten i privat sektor gis i form av bonuser og økte lederlønninger. Det betyr at lønnsveksten også i privat sektor spres ulikt mellom de ulike gruppene.

Mens våre medlemmer er ansvarlige, og følger de prinsippene vi har forhandlet om med NHO, bevilger topplederne seg både to- og tre ganger så stor lønnsvekst.

Det kan ikke fortsette.

Og det som heller ikke kan fortsette er en utvikling hvor spesielt kommunal sektor blir hengende etter. Den ballen vet jeg at LO Kommune er klar til å plukke opp i årets oppgjør!

Samtidig må vi som ansvarlig fagbevegelse også sørge for å ta ut mer av lønnsveksten i privat sektor i faste lønnstillegg, og mindre i bonuser.

Det gir en mer rettferdig fordeling av lønnsveksten og et mer troverdig anslag for lønnsveksten for hele samfunnet – og vil føre til mindre forskjeller mellom offentlig og privat sektor.

Det kan jeg love dere at vi skal gjøre allerede til lønnsoppgjøret nå til våren. Det kommer NHO til å merke i forhandlingene.

Kjære representantskap

De LO-medlemmene jeg møtte på Askøy i forrige uke har regulerte forhold, de har grunnleggende rettigheter, tillitsvalgte som kjemper sin sak og de goder som tariffavtalene gir. Men vi vet at ikke alle opplever dette.

De streikende hos Olivia og 360 Logistics må ta kampen for ting som vi tar for gitt. Det er en påminnelse om at kampen for et rettferdig arbeidsliv fortsetter. For tariffavtaler, for bedre lønns- og arbeidsvilkår.

Slik at enda flere kan ta del i fordelene i det organiserte arbeidslivet– og omfattes av de godene som tariffavtalene gir oss.

Med dette legger jeg frem sekretariatets forslag til hovedretningslinjer for mellomoppgjøret i 2023, hvor hovedkravet for lønn er å sikre lønnstakernes andel av verdiskapingen og økt kjøpekraft gjennom generelle tillegg og heving av overenskomstenes lønnsatser.

LOs representantskap, 21. februar 2023
PHF

Vi skal sikre en solidarisk og rettferdig lønnspolitikk ved å prioritere likelønn og motvirke lavlønn. Garantiordningene må videreføres. Lokale forhandlinger må være reelle.

Tusen takk for meg!